

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціально-гуманітарних технологій, спорту та реабілітації
Кафедра психології, педагогіки та суспільних дисциплін

Затверджено
Науково-методичною радою Університету,
протокол від «12» 12 2024 № 5

Голова НМР Іван ШЕМЕЛИНЕЦЬ

Програма психодіагностичної практики
для підготовки здобувачів вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня
денної та заочної форм навчання
галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 053 Психологія
освітня програма «Психологія»

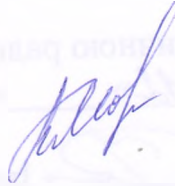
Ірпінь – 2024

Програма психодіагностичної практики складена на основі освітньої програми «Психологія» нової редакції першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія», затвердженої Вченою радою Університету ДПУ від 12.07.2024, протокол №19.

Укладач (і):

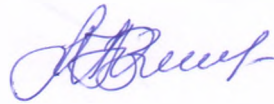

І.О. Петухова, к. пед. н., доцент,
завідувач кафедри психології, педагогіки
та суспільних дисциплін

М.І. Берташ, ст. викладач кафедри
психології, педагогіки та суспільних
дисциплін

Гарант ОП:

М.Ю. Заушнікова, к.психол.н., доцент,
доцент кафедри психології, педагогіки та
суспільних дисциплін

Програму психодіагностичної практики розглянуто та схвалено кафедрою психології, педагогіки та соціології, протокол від «5» грудня 2024 №8

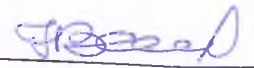
Завідувач кафедри

І.О. Петухова, к.пед.н., доцент

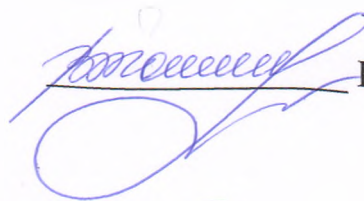
Розглянуто і схвалено вченою радою факультету соціально-гуманітарних технологій та менеджменту, протокол від «12» 12 2024 р. № 5

Голова вченої ради факультету

Н.І. Зикун, д.н. з
соц. ком., професор

Завідувач відділу профорієнтації,
практики та кар'єрного розвитку

В.В. Тарнавська

Завідувач навчально-методичного відділу

І.В. Качур, к.біол.н.

Реєстраційний № _____

РЕЦЕНЗІЯ

*на програму психодіагностичної практики
для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
денної та заочної форм навчання
галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 053 Психологія,
підготовленою к.пед.н., доцентом, завідувачем кафедри психології, педагогіки та
соціології Іриною Олексіївною Пстуховою*

Змісті програми психодіагностичної практики відбиває практичне узагальнення теоретичних підходів, а також поглиблення знань здобувачів вищої освіти у контексті надання психологічних послуг різним категоріям дітей закладів дошкільної, шкільної, вищої освіти, дитячих центрів/таборів та інклюзивно-ресурсних центрів.

Ступінь включення здобувачів вищої освіти у «виробничий» процес диференціюється навчальним планом і має свої особливості за формою і змістом залежно від проблематики теоретичних курсів, часу навчання здобувачів вищої освіти в університеті, специфіки базових закладів та установ.

Актуальність психодіагностичної практики не викликає сумніву, оскільки проблема самоіндефікації здобувачів вищої освіти становить інтерес для психологічної науки крізь призму застосування набутих знань у межах прикладної діяльності, тож її розробка є важливою для вирішення цілої низки питань психологічної практики, зокрема, пов'язаною з поглибленням і закріпленням професійних знань, умінь, навичок психолого-педагогічної діяльності, мотивації до саморефлексії та професійного зростання майбутніх психологів.

Програма практики складена на основі нової редакції освітньої програми «Психологія», затвердженої Вченою радою Університету 12 липня 2024 року протоколом №19.

У цілому програма психодіагностичної практики відповідає навчально-методичним вимогам і заслуговує на впровадження у освітній процес Державного податкового університету.

Гарант освітньої програми,
к.психол.н., доцент,
доцент кафедри психології,
педагогіки та суспільних дисциплін

Марина ЗАУШНИКОВА

ЗМІСТ

Передмова.....	4
1. Мета і завдання проходження практики.....	5
2. Бази проходження практики та зміст практики.....	7
3. Орієнтовний тематичний план.....	8
4. Складання звіту, його оформлення та захист.....	9
5. Вимоги до змісту та оформлення текстової частини.....	10
6. Рекомендована література.....	12
7. Додатки.....	13

ПЕРЕДМОВА

Практична підготовка здобувачів вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 053 «Психологія» здійснюється в умовах професійної діяльності під організаційно-методичним керівництвом психологів установ і викладачів Університету, що мають практичний досвід надання психологічної допомоги різним категоріям населення.

Професійна підготовка здобувачів вищої освіти першого бакалаврського рівня освітньо-професійної програми «Психологія» передбачає систему практик (психодіагностична, психокорекційна) впродовж усього терміну навчання за спеціальністю 053 «Психологія».

Практика виступає невід'ємною складовою освітнього процесу, оскільки покликана вирішити ряд важливих специфічних завдань, зокрема:

- адаптувати здобувача вищої освіти до реальних умов майбутньої професії;
- створити умови для практичного застосування теоретичних знань;
- розвинути базові професійні уміння і навички;
- сформувати передумови до успішної майбутньої професійної діяльності.

Кожен різновид практики ставить і вирішує конкретні цілі і завдання. Передбачено раціональне суміщення аудиторного і практичного навчання, об'єднання їх у цілісний інтегративний навчальний план. Конкретні види практики йдуть у руслі тих знань, які студент отримує під час аудиторних занять. Ступінь включення здобувачів вищої освіти у «виробничий» процес диференціюється навчальним планом і має свої особливості за формою і змістом залежно від проблематики теоретичних курсів, часу навчання студентів в Університеті, специфіки базових закладів та установ.

Психодіагностична практика закріплює теоретичні знання таких навчальних дисциплін як: «Загальна психологія», «Психодіагностика», «Вікова та педагогічна психологія».

Місця її проведення вибираються з таким розрахунком, аби здобувачі вищої освіти могли безпосередньо закріпити теоретичні знання, отримані в процесі вивчення дисципліни на практиці, чому сприятимуть:

Уміння аналізувати психологічну проблему крізь призму підбору адекватних вирішенню проблеми методик;

здатність підготувати і організувати психодіагностичне дослідження;

уміння опрацювати отримані результати, здійснити їхню інтерпретацію написати індивідуальний або узагальнений психологічний висновок.

Психодіагностична практика здобувачів вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» відбувається у VI семестрі і становить – 240 годин, 8 кредитів ЄКТС.

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Основною метою практики є підготовка здобувачів вищої освіти до успішної професійної діяльності галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 053 «Психологія». В її основі лежить системний підхід до формування навичок професійної діяльності здобувачів вищої освіти, що включає поєднання теоретичних знань і практичних умінь. Відтак найголовнішим критерієм ефективності проходження практики є здатність здобувачів вищої освіти вирішувати професійні завдання. Практика побудована за принципом поступового поглиблення знань та умінь професійної діяльності психолога відповідно до теоретичних дисциплін, які вивчаються студентами. Під час проходження практики здобувачі вищої освіти знайомляться з особливостями психодіагностичної складової у діяльності психолога, розширюють професійні компетентності із психодіагностичного напрямку; набувають досвіду добору психодіагностичних методик, організації і проведення психодіагностичного дослідження, інтерпретації та узагальнення отриманих даних; рефлексують власні особистісні якості і рівень практичної підготовленості до майбутньої професійної діяльності. Практика відповідає адаптаційним, розвивальним, навчальним та виховним завданням підготовки майбутніх психологів.

У результаті проходження психодіагностичної практики здобувачі вищої освіти повинні **знати:**

зміст усіх напрямів діяльності психолога, зокрема психодіагностичного;

зміст нормативних документів, що регламентують діяльність психолога закладів освіти;

психологічні закономірності спілкування і взаємодії людей у соціальних групах, міжгрупових відносинах на різних вікових етапах;

механізми вибору валідного і надійного психодіагностичного інструментарію відповідно до мети дослідження, уміння чітко давати інструкцію, обробляти отримані дані і формувати їх у вигляді психодіагностичного висновку;

особливості організації психодіагностичної роботи із різними категоріями клієнтів;

уміти:

інтегрувати набуті теоретичні знання у практику;

розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми на основі різноманітних теорій і методів психологічної науки;

ефективно спілкуватися зі спеціальною та загальною аудиторіями, а також представляти складну інформацію у зручній та зрозумілій формі, використовуючи професійну лексику;

формулювати індивідуальну задачу, для її вирішення та досягнення обґрунтованого висновку використовувати потрібну інформацію та інструментарій;

взаємодіяти з різними суб'єктами з урахуванням їхніх індивідуально-психологічних особливостей;

обробляти результати діагностичних методик і інтерпретувати отримані результати;

складати програму психодіагностичного дослідження;

узагальнювати отримані результати у вигляді звіту.

Після проходження психодіагностичної практики здобувачі вищої освіти першого бакалаврського рівня (шифр компоненти освітньої програми – ОК 36) повинні володіти такими компетентностями:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні:

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

Спеціальні та фахові (предметні):

- СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.
- СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.
- СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.
- СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
- СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.
- СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.
- ФК1. Здатність до аналізу психологічних особливостей та поведінки особистості з урахуванням індивідуально-психологічних властивостей в контексті різноманітних ситуацій професійної взаємодії.

Формулювання результатів навчання для циклу професійної підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) зі спеціальності 053 «Психологія» базується на результатах навчання, визначених освітньо-професійною програмою, зокрема:

- ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.
- ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.
- ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.
- ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.
- ПР6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.
- ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.
- ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.
- ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.
- ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

2. БАЗИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ ТА ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Базами практики для здобувачів вищої освіти є заклади дошкільної, загальної середньої освіти, заклади вищої освіти, дитячі центри/табори, заклади фахової передвищої освіти, інклюзивно-ресурсні центри.

Зміст психодіагностичної практики:

1. Ознайомлення з освітнім закладом, де здобувач першого бакалаврського рівня проходить психодіагностичну практику.
2. Знайомство з діяльністю психолога, його посадовими обов'язками, нормативними документами, які регламентують професійну діяльність, річний, помісячний і комплексний плани.
3. Ознайомлення зі специфікою роботи психолога закладу, основними напрямками діяльності та функціями (зокрема психодіагностичним напрямом діяльності); методичною (систематизація й оформлення психологічної документації, результатів психологічних досліджень); – науковою (збір та аналіз матеріалів за визначеною проблематикою).
4. Виконання індивідуального психодіагностичного професійно-орієнтованого завдання: підбір оптимальних психодіагностичних методів; організація психодіагностичного дослідження; обробка і узагальнення отриманих результатів; узагальнення професійного досвіду через оформлення і захист звіту із психодіагностичної практики.

Види роботи під час проходження психодіагностичної практики:

1. Проведення психодіагностичного обстеження.
 - 1.1. Постановка проблеми психодіагностичного дослідження. Обґрунтовується актуальність і практична значущість дослідження.
 - 1.2. Формулювання мети дослідження. Формулюється з вказівкою на бажані результати дослідження.
 - 1.3. Відбір психодіагностичних методик відповідно до мети дослідження. Проводиться вивчення і аналіз методичної літератури з метою скласти блок з необхідної і достатньої кількості методик, адекватних меті дослідження. Відбір методик проводиться за критеріями валідності, надійності, наявності відповідних статевовікових норм і інших психометричних показників.
 - 1.4. Планування процедури психодіагностичного обстеження. При плануванні процедури обстеження повинні враховуватися чинники, що впливають на об'єктивність і достовірність отримуваних результатів: форма обстеження (групове або індивідуальне), величина групи, умови обстеження (приміщення, освітленість, розсадження групи і так далі), підготовка бланків відповідей і ін. матеріалів, фіксація часу виконання завдань), послідовність виконання завдань, прийоми встановлення контакту з респондентами, особливості інструктажа респондентів, контроль за правильністю виконання інструкції респондентами, форма повідомлення результатів дослідження респондентам і так далі.
 - 1.5. Формування вибірки респондентів. Формування вибірки респондентів проводиться з урахуванням принципів, що забезпечують репрезентативність вибірки за статтю, віком, соціальному статусу, особливостям поведінки, кількісному складу і так далі.
 - 1.6. Підготовка психодіагностичних методик до обстеження. Визначається необхідна кількість наборів стимульного матеріалу, бланків для відповідей і іншого обладнання.
 - 1.7. Проведення психодіагностичного обстеження. При проведенні обстеження фіксуються всі відхилення від запланованих параметрів, а також незаплановані чинники, які здатні вплинути на результати дослідження. Найважливішими параметрами при проведенні обстеження є характер контакту дослідника з респондентами, ставлення респондентів до дослідження і особистості психолога-діагност.

1.8. Обробка і інтерпретація даних обстеження. Обробка даних обстеження проводиться згідно правилам, встановленим розробниками методик. Інтерпретація даних здійснюється згідно теоретичним положенням і цілям, закладеним в основу методик їх розробниками.

1.9. Формулювання психодіагностичного висновку і розробка рекомендацій. Висновок формується діагностом виходячи з мети дослідження. При підготовці висновки повинні враховуватися: рівень компетентності замовника, правила нерозголошення конфіденційної інформації і захисту прав респондентів.

Рекомендації повинні містити пропозиції конкретних дій, направлених на дозвіл ситуацій, заявлених в проблематиці дослідження. Рекомендації адресуються конкретному суб'єкту (психологу, педагогу, соціальному педагогу, батькам, респонденту і так далі), розкривають мету і зміст роботи (оволодіти прийомами саморегуляції, підвищити рівень самооцінки, розвинути пізнавальні процеси і т.д.) і указують на можливі форми 5 роботи (тренінг, консультація, додаткові розвиваючі заняття, медична консультація і т.д.). Рекомендації будуються з урахуванням рівня підготовки суб'єкта, його юридичних, фізичних, матеріальних, особових можливостей, сфери особистих і професійних інтересів. Різносторонній підхід до вирішення заявленої проблематики значно підвищує ефективність рекомендацій.

2. Підготовка звітної документації. Звітна документація повинна відображати об'єм і зміст виконуваних робіт. Звітна документація ведеться студентами впродовж всієї практики і регулярно показується керівнику групи для перевірки.

3. ОРІЄНТОВНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Тема	Кількість годин
1.	Організаційні збори. Знайомство із навчальним закладом, специфікою його діяльності, переліком професійних завдань, що розв'язує психолог	10
2.	Аналіз нормативно-правових документів, що регламентують діяльність психолога	10
3.	Знайомство з особливостями організації освітнього процесу	10
4.	Спостереження за психологом, якій здійснює різні форми роботи із дітьми	20
5.	Спостереження за психологом, якій здійснює психодіагностичну роботу	20
6.	Аналіз і апробація психодіагностичного інструментарію	30
7.	Підготовка до проведення індивідуального завдання. Підготовка до проведення дослідження	40
8.	Організація психодіагностичного дослідження	20
9.	Складанні індивідуальних психологічних висновків за результатами дослідження	50
10.	Підготовка узагальнених висновків за результатами проведеного дослідження	10
11.	Написання і захист звіту із психодіагностичної практики	20
Усього:		240

4. СКЛАДАННЯ ЗВІТУ, ЙОГО ОФОРМЛЕННЯ ТА ЗАХИСТ

Звіт як прикінцевий документ, що уособлює комплексний аналіз діяльності окремого здобувача вищої освіти під час проходження ним психодіагностичної практики, має містити наступні компоненти:

1. Титульну сторінку зі зворотом. На титульній сторінці має бути печатка від бази практики (Додаток А)
2. Наказ про призначення здобувача вищої освіти на практику із печаткою установи.
3. Зміст індивідуального завдання, яке виконував здобувач під час проходження практики (Додаток Б)
4. Характеристику від керівника баз практики із печаткою (Додаток В)
5. Анкета від роботодавців (Додаток Е)
6. Бланк оцінювання звіту з психодіагностичної практики (Додаток Г)
7. Звіт із практики, який містить обов'язкові компоненти: вступ, два розділи, висновки, список використаних джерел, додатки.

У *вступі* здобувачі вищої освіти формулюють актуальність проходження психодіагностичної практики в контексті професійного становлення психолога. Визначають основну мету, завдання, методи роботи, які були застосовані у ході психодіагностичної практики.

У *розділі 1. «Психодіагностичний напрям у професійній діяльності закладу освіти»* здобувачі вищої освіти розкривають наступні аспекти:

1.1. Ознайомлення з освітнім закладом, де здобувач першого бакалаврського рівня проходив психодіагностичну практику через детальний опис бази практики, суб'єктів взаємодії, завдань, які розв'язує психолог означеної установи.

1.2. Знайомство з нормативними документами, які регламентують професійну діяльність. Ознайомлення зі специфікою роботи психолога закладу, основними напрямками діяльності та функціями (зокрема психодіагностичним напрямом діяльності); методичною (систематизація й оформлення психологічної документації, результатів психологічних досліджень); науковою (збір та аналіз матеріалів за визначеною проблематикою); організаційною діяльністю психолога. План діяльності психолога установи оформлюється у вигляді додатку.

1.3. Аналіз річного плану діяльності психолога з метою виокремлення і детального вивчення психодіагностичної складової.

У *розділі 2. «Психодіагностика у професійній діяльності психолога установи»* здобувач:

2.1. На основі аналізу річного плану роботи психолога в цілому і психодіагностичного напрямку зокрема визначає окрему тематику психодіагностичної роботи. Обирає один із запитів із позиції професійного інтересу, затребуваності чи актуальності і подає короткий теоретичний опис обраної проблеми.

2.2. Здійснює добір і опис адекватного психодіагностичного інструментарію (Додаток Є)

2.3. Описує підготовку до проведення психодіагностичного дослідження

2.4. Аналізує організацію психодіагностичного дослідження

2.5. Представляє індивідуальні психологічних висновків за результатами дослідження на основі принципу конфіденційності

2.6. Формулює узагальнені висновки за результатами проведеного дослідження

У *загальних висновках* здобувач вищої освіти коротко представляє сутність досліджуваної проблеми, методи роботи із нею, аналізує сильні сторони психодіагностичного дослідження, його результативність.

У *списку використаних джерел* подається лише та література, яка застосовувалася здобувачем вищої освіти під час проходження практики і написання звіту. Література не повинна містити російські та білоруські джерела.

У *додатках* здобувач представляє матеріал (плани роботи, нормативні акти, бланки методик тощо), який уточнює, розширює зміст звіту із психодіагностичної практики. Додаток повинен мати заголовок, надрукований (написаний) угорі симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами (з першої великої) друкується слово *Додаток* і

велика літера, що позначає додаток (Додаток А). Якщо у стандарті один додаток, то він позначається «Додаток А». Якщо додаток складається з двох і більше сторінок, то на кожній з них у правому верхньому куті зазначається «Продовження Додатку А». Звіти без додатків до захисту не допускаються.

8. Щоденник із проходження практики заповнюють здобувачі вищої освіти денної форми навчання (Додаток Д).

Загальний обсяг звіту не може бути меншим за 20 сторінок.

Звіт із практики захищається у триденний термін після завершення практики на засіданні комісії, яку призначає завідувач кафедри, з обов'язковим включенням до комісії керівника практики від кафедри. Під час захисту звіту здобувач вищої освіти має охарактеризувати особисто виконану роботу, критично оцінити якість власної діяльності під час проходження практики, показати знання з теорії і практики організації роботи на базі практики, запропонувати і довести обґрунтованість та доцільність власних пропозицій щодо її вдосконалення. Підсумки практики обговорюються на засіданні кафедри психології, педагогіки та соціології, після чого кафедра подає письмовий звіт за встановленою формою, передає матеріали до архіву у встановленому порядку. Здобувач вищої освіти, який не виконав програму практики з поважних, підтверджених документально причин, може бути надано повторне право на її проходження при виконанні умов, визначених Університетом. Здобувач, який повторно отримав незадовільну оцінку з практики відраховується як такий, що не виконав вимог навчального плану.

5. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ТЕКСТОВОЇ ЧАСТИНИ ЗВІТУ

Звіти по практиці повинні бути подані у друкованому вигляді. Перший аркуш повинен бути титульним. Звіт по практиці має бути написаний державною мовою, стиль – науковий, чіткий, без орфографічних і синтаксичних помилок; послідовність – логічна. Всі аркуші текстової частини повинні мати наскрізну нумерацію. Орієнтовний обсяг звіту з практики 20-25 сторінок. Звіт має бути надрукований за допомогою комп'ютера (комп'ютерний набір – 14 кегель, 1,5 інтервал, шрифт Times New Roman) на одному боці аркуша білого паперу формату А4. Таблиці та графічний матеріал можна подати на аркушах формату А3. Звіт необхідно друкувати, залишаючи береги (поля) таких розмірів: лівий – 30 мм, правий – 10 мм, верхній та нижній – 20 мм. На початку звіту має бути приведений його зміст із зазначенням сторінок розміщення окремих розділів, списку використаних джерел, додатків.

Текст основної частини звіту ділиться на розділи. Заголовки усіх структурних частин звіту: «ЗМІСТ», «РОЗДІЛ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ», пишуть (друкують) великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів пишуть (друкують) маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Кожну структурну частину звіту треба починати з нової сторінки. Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №.

Першою сторінкою роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок звіту. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці. Зміст, список використаних джерел як розділи не нумеруються. Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять. Потім із нового рядка друкують заголовок розділу. Підрозділи нумерують в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставиться крапка, наприклад, 1.2. (другий підрозділ першого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу. Зміст ілюстрацій має доповнювати текст звіту, поглиблювати розкриття суті явища, наочно ілюструвати думку автора – і тому в тексті на кожен з них повинно бути посилання з коментарем. Ілюстрації (фотографії, схеми, графіки тощо) і таблиці треба подавати в звіті безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за виключенням ілюстрацій, поданих в додатках. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: «Рис. 1.2.» (другий рисунок першого розділу). Ілюстрації повинні мати назву, яку розміщують після номера ілюстрації. При необхідності ілюстрації доповнюються пояснювальними даними (підрисунковий текст). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщуються послідовно під ілюстрацією. Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлюватися у вигляді таблиць. Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею симетрично до тексту. Назву починають з великої літери. Назву не підкреслюють, крапку в кінці не ставлять. Заголовки граф повинні починатися з великих літер, підзаголовки з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є самостійними. Крапка в кінці їх не ставиться. Графу з порядковими номерами до таблиці включати не треба (крім випадків, коли на рядок таблиці є посилання в тексті).

Використані у звіті джерела можна розміщувати в списку одним із таких способів: в порядку появи посилань у тексті або в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Відомості про джерела, які включені до списку, необхідно давати згідно з вимогами державного стандарту з обов'язковим наведенням назв. При посиланні у тексті звіту на джерело інформації в квадратних дужках наводиться його порядковий номер у списку використаних джерел і сторінка, з 18 якої цитується текст, наприклад: [8, с. 20-21].

Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел здійснюються згідно ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» з урахуванням правок (код УКНД 01.140.40)

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХП», 2018. 246 с.

Допоміжна:

2. Кокун О.М., Мороз В.М., Лозінська Н.С., Пішко І.О. Збірник психодіагностичних методик для професійно-психологічного відбору кандидатів на військову службу за контрактом у Збройних Силах України : метод. посіб. К. : Видавничий дім “Освіта України”, ФОП Маслаков Руслан Олексійович, 2021. 74 с.

3. Основи психодіагностики: метод. рек. з навч. дисц. / Уклад.: А. Весельська, Г. Кострікіна, Л. Котлова, Г. Хворова. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2022. 31 с.

4. Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел згідно ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» з урахуванням правок (код УКНД 01.140.40). URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/4518/pravyloaformlennyaspyskuvykorystanyhdzhere.pdf>

Інформаційні ресурси Інтернет:

5. Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України. URL: <http://appspsychology.org.ua/index.php/ua/arkhiv-vydannia/tom-14/tom-14-vipusk-1>

6. Всеосвіта. Перелік психодіагностичних методик та методик для соціально-психологічних досліджень, що використовуються в роботі практичного психолога URL: <http://surl.li/glzca>

7. Дитячий психолог. Інструменти діагностики. URL: <http://surl.li/bwvxb>

8. Електронні ресурси та редактовані рукописи завершених праць наукових працівників ІСПП ім. М. Ярмаченка НАПН України постійно розміщуються в електронній бібліотеці НАПН України URL: <https://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/ins=5Fspe=5Fped/>

9. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Психологічні науки. URL: <https://pj.journal.kspu.edu/index.php/pj/article/view/991>

10. Реєстр тестових методик України. URL: <https://vpa.org.ua/test-committee/reestr-testovih-metodik-ukrayni/>

Міжнародні видання:

11. Dolynska L., Zaushnikova M. Formation of communicative competence of the future speech therapist in the process of professional training. *Polish journal of science*. Warszawa : Global Science Center LP. 2020. №34. VOL. 2. P. 64-67.

12. Iryna V. Ievtushenko, Yevheniia M. Kaliuzhna, Olena O. Nezhynska The study of the self-development model in the context of structural security of the individual integrity (Дослідження моделі саморозвитку в контексті структурної забезпеченості цілісності особистості). *Journal of Intellectual Disability - Diagnosis and Treatment*, Vol. 8, No. 3, 2020, pp. 288-297. URL: <https://www.lifescienceglobal.com/journals/journal-of-intellectual-disability-diagnosis-and-treatment/volume-8-number-3/82-abstract/jiddt/4020-abstract-the-study-of-the-self-development-model-in-the-context-of-structural-security-of-the-individual-integrity>

13. Svitlana M. Avramchenko, Iryna V. Ievtushenko, Yevheniia M. Kaliuzhna, Viktoriia V. Levchenko, Olena O. Nezhynska Professional Consciousness as a Subjective Component of a Personal Professional Development (Професійна свідомість як суб'єктивна складова професійного становлення особистості). *Journal of Intellectual Disability - Diagnosis and Treatment*, 2021. Vol. 9, No. 5, pp. 536-545. URL: <https://www.lifescienceglobal.com/pms/index.php/jiddt/article/view/8416>

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціально-гуманітарних технологій, спорту та реабілітації

Кафедра психології, педагогіки та суспільних дисциплін

Звіт із психодіагностичної практики

здобувача вищої освіти ____ курсу _____ групи

Спеціальність 053 Психологія

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник практики від
закладу вищої освіти

_____ підпис

_____ прізвище та ініціали

Керівник практики від
бази практики

_____ підпис

_____ прізвище та ініціали

МП

Ірпінь 2024

Реєстраційний № _____
(дата) (П.І.П.)

Загальна оцінка _____
(оцінка) (підпис) (П.І.П.)

Голова комісії _____

Члени комісії _____

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціально-гуманітарних технологій, спорту та реабілітації

Кафедра психології, педагогіки та суспільних дисциплін

___ Курс _____ група

Індивідуальне завдання психодіагностичної практики

_____ (прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

1. Тема завдання _____

2. Термін виконання _____

3. Вихідні дані _____

4. Зміст (перелік питань, які повинні бути досліджені, вивчені, опрацьовані)

5. Перелік демонстраційного матеріалу _____

6. Дата отримання завдання _____

Здобувач вищої освіти _____
(прізвище, ініціали)

Керівник від бази практики _____
(підпис)

« ___ » _____ 2024 р.

ХАРАКТЕРИСТИКА

здобувача вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Державного податкового університету
Факультет соціально-гуманітарних технологій, спорту та реабілітації
Кафедра психології, педагогіки та суспільних дисциплін

групи _____
спеціальність 053 Психологія

прізвище, ім'я, по-батькові

За період проходження психодіагностичної практики

з _____

(термін проведення практики)

Здобувач вищої освіти зарекомендував (ла) себе як

За період проходження практики ознайомився (лася) з

Навчився(лася)

Розвинув (ла) такі якості як

До перспектив найближчого розвитку можна віднести

Оцінка _____

Керівник практики _____

Підпис

(прізвище, ініціали)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ЗВІТУ З ПСИХОДІАГНОСТИЧНОЇ ПРАКТИКИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	П.І.Б., підпис керівника
ОЦІНЮВАННЯ ЗВІТУ КЕРІВНИКОМ				
1. Зміст звіту з практики (якість зібраного матеріалу, його зв'язок із практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності)	від 0 до 25			
2. Якість змісту і оформлення додатків	від 0 до 15			
3. Дотримання вимог щодо оформлення Звіту	від 0 до 10			
4. Оцінка звіту керівником від бази практики	від 0 до 10			
РАЗОМ БАЛІВ*	від 0 до 60			
ОЦІНЮВАННЯ ЗВІТУ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Знання теоретичного матеріалу	від 0 до 15			
2. Знання практичного матеріалу в поєднанні з теорією	від 0 до 15			
3. Наявність пропозицій щодо удосконалення психодіагностичного дослідження	від 0 до 10			
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 40			
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100			

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТАШКАЛИ ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П. членів комісії, підписи

До захисту не допускається звіт, який оцінений керівником менше як на 25 балів. При цьому в примітках керівник рекомендує здобувачу вищої освіти доопрацювати звіт. Після доопрацювання керівник не заповнює додатковий бланк оцінювання, а плюсує добрані бали в стовпчику «Фактична кількість балів» із зазначенням дати та підпису. Переведення оцінок до національної шкали та шкали ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	
70-79	C	4 (добре)
60-69	D	
50-59	E	3 (достатньо)
35-49	FX	2 (незадовільно)
0-34	F	1 (не прийнято)

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Щ О Д Е Н Н И К
про проходження психодіагностичної практики**

П.І.Б. _____

Група _____

База практики _____

Період практики з _____ по _____ 202_____ р.

№	Дата виконання	Термін виконання, дні	Зміст виконаної роботи	Примітки (зауваження керівника практики)	Підпис керівника
1.					

Здобувач вищої освіти _____

Керівник від
бази практики _____

МП

Ірпінь 202_

**Анкета
оцінювання рівня знань студента-практиканта
спеціальності 053 «Психологія»**

Державного податкового університету

(анкета є невід'ємною складовою звіту про проходження практики й обов'язкова до заповнення керівником практики від бази проходження практики)

(прізвище, ім'я, по батькові студента-практиканта)

(база проходження практики, відділ)

1. Оцініть рівень теоретичних знань студента:

0 1 2 3 4 5

2. Що, на Вашу думку, потрібно вдосконалити у підготовці фахівця (за необхідності)?

- фахові знання;
 вміння застосовувати інформаційні технології;
 здатність працювати в команді;
 інше, Ваші вимоги _____
-

3. Оцініть ступінь готовності студента-практиканта до виконання професійних завдань по завершенні навчання? (оберіть рівень)

- низький рівень;
 достатній рівень;
 середній рівень;
 високий рівень.

4. Визначте рівень компетентностей, виявлених студентом-практикантом :

- здатність генерувати нові ідеї (креативність);

0 1 2 3 4 5

- уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;

0 1 2 3 4 5

- самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни;

0 1 2 3 4 5

- здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності;

0 1 2 3 4 5

- здатність аналізувати і впроваджувати у практику результати наукових і прикладних досліджень.

0 1 2 3 4 5

(Підпис, прізвище, ім'я, по батькові керівника від бази практики)

М.П.

Приклад обґрунтування добору психодіагностичного інструментарію

До загальної вибірки дослідження увійшли 45 респондентів віком від 20 до 40 років, що навчаються за спеціальністю 053 «Психологія», освітньо-професійною програмою «Психологія. Психологія бізнесу» у Державному податковому університеті на денній і заочній формах навчання.

Для досягнення мети емпіричного дослідження нами було обрано наступні методики: «Діагностика емоційного інтелекту Хола»; «Методика експертної оцінки невербальної комунікації А. М. Кузнецова»; тест «Емін Д. Люсіна»; «Методика експрес-діагностики характерологічних особливостей особистості Т. Матоліна»; «Методика діагностики рівня перцептивно-невербальної компетентності Г.Я. Розена»; «Методика діагностики оцінки самоконтролю у спілкуванні М. Снайдера»; «Діагностика перцептивно-інтерактивної компетентності (модифікований варіант Н.П. Фетіскіної»); методика «Шкала емоційного відгуку» (А. Меграбян, М. Епштейн).

Відповідно до мети емпіричного дослідження здійснено відсотковий та кореляційний аналізи розвитку складових здатності до профайлінгу респондентів загальної вибірки.

На нашу думку, структуру здатності до профайлінгу складають: емоційний інтелект, сензитивність, емпатія, здатність до управління невербальною комунікацією, невербальна та перцептивно-інтерактивна компетентності. У зв'язку з цим розвиток емоційного інтелекту та невербальної комунікації респондентів став одним із пріоритетних напрямів нашого емпіричного дослідження.

Для виявлення здібності особистості розуміти відносини, що репрезентується в емоціях, і керувати своєю емоційною сферою на основі прийняття рішень була використана методика «Діагностика емоційного інтелекту Хола». Перевага даної методики полягає у простоті проведення та зручності обробки результатів. Вказаний опитувальник складається з 30 тверджень і містить п'ять шкал (Додаток А):

шкала 1 – «Емоційна обізнаність»;

шкала 2 – «Управління власними емоціями» (емоційна відхідливість, емоційна нерігідність);

шкала 3 – «Самотивація» (довільне керування власними емоціями);

шкала 4 – «Емпатія»;

шкала 5 – «Розпізнавання емоцій інших людей» (уміння впливати на емоційний стан інших).

Досліджувані працювали за наступною інструкцією: «Нижче наведені висловлювання, які певним чином відображають різні аспекти життя, які варто оцінити, написавши праворуч від кожного твердження цифру, виходячи зі ступеня згоди з ним, де : -3 бали – повністю не згоден; -2 бали – в основному не згоден; -1 бал – почасти не згоден; +1 бал - частково згоден; +2 бали – в основному згоден; +3 бали – повністю згоден».

Інтегративний рівень емоційного інтелекту визначається з урахуванням домінуючого знаку за кількісними показниками, де: **70 і більше** – високий рівень емоційного інтелекту; **40-69** – середній; **39 і менше** – низький [3].

Визначити діапазон зорво відтворюваних і комунікативно значущих рухів людського тіла, включаючи оцінку різноманітності невербального репертуару, сензитивність до сприйняття невербальної інформації та самоврядуванню невербальним репертуаром допомагає *«Методика експертної оцінки невербальної комунікації А. М. Кузнецова»* (Додаток Б). Методика дає можливість діагностувати три параметри невербального спілкування: 1) загальну оцінку невербального репертуару людини з точки зору його різноманітності, гармонійності; 2) чутливість, сензитивність до невербальної поведінки іншого, здатність до адекватної ідентифікації; 3) здатність до управління власним невербальним репертуаром адекватно до цілі і ситуації спілкування.

У опитувальнику представлено 20 запитань, які досліджуваний оцінює з позицій: завжди; часто; зрідка; ніколи. Рівень розвитку кожної з описаних здібностей обчислюється як сума балів за відповіді на відповідні питання. Для кожного випробуваного отримують оцінки трьох експертів, включаючи його самого. По кожному оцінюваному параметру знаходиться середнє арифметичне значення трьох експертних оцінок, які розглядаються як показники рівня розвитку кожної з трьох

описаних вище здібностей суб'єкта невербальної комунікації. На основі сумарних оцінок за трьома аналізованими параметрами визначається загальний показник рівня розвитку перцептивно-комунікативних можливостей людини [10].

Для діагностики різновидів емоційного інтелекту було застосовано опитувальник *Емоційного інтелекту «ЕмІн»* Д.В. Люсіна, у якому досліджуваному пропонується оцінити кожне з 46 тверджень за шкалою: повністю не згоден; почасти не згоден; частково згоден; повністю згоден.

Кількість отриманих сировинних балів обраховується згідно з ключем.

Опитувальник ЕмІн дає бали за двома субшкалами, що вимірюють різні аспекти МЕІ, і за трьома субшкалам, що вимірюють різні аспекти ВЕІ.

Значення за шкалами МЕІ (міжособистісний емоційний інтелект) і ВЕІ (внутрішньо особистісний емоційний інтелект) знаходять шляхом простого підсумовування відповідних субшкал, тобто

$$MEI = MP + MU;$$

$$VEI = VP + VU + VE.$$

Інший спосіб підсумовування субшкал дає ще дві шкали – РЕ і УЕ:

$$PE = MP + VP;$$

$$UE = MU + VU + VE.$$

Можна також використовувати інтегральний показник загального емоційного інтелекту ЗЕІ.

$$ZEI = MP + MU + VP + VU + VE$$

Слід зазначити, що інтерпретація окремих шкал більш інформативна, тому що вони відносно незалежні (кореляція між МЕІ і ВЕІ становить 0, 447, кореляція між РЕ і УЕ становить 0, 529)

Міжособистісний ЕІ. Шкала МР. Розуміння чужих емоцій. Здатність розуміти емоційний стан людини на основі зовнішніх проявів емоцій і / або інтуїтивно; чуйність до внутрішніх станів інших людей.

Шкала МУ. Управління чужими емоціями. Здатність викликати у інших людей ті чи інші емоції, знижувати інтенсивність небажаних емоцій.

Внутрішньособистісний ЕІ. Шкала ВР. Розуміння своїх емоцій. Здатність до усвідомлення власних емоцій: їх розпізнавання та ідентифікація, розуміння причин, здатність до вербального опису.

Шкала ВУ. Управління своїми емоціями. Здатність і потреба управляти своїми емоціями, викликати і підтримувати бажані емоції і тримати під контролем небажані.

Шкала ВЕ. Контроль експресії. Здатність контролювати зовнішні прояви своїх емоцій [11].

Методика експрес-діагностики характерологічних особливостей особистості Г. Айзенка, адаптованою Т. Матоліною (Додаток В) дозволяє виявити характерологічні можливості особистості, позитивні і негативні риси сформованого характеру з наступними рекомендаціями в їх корекції. Опитувальник містить 60 тверджень, які досліджуваний оцінює з позиції істинності чи хибності і відзначає це у спеціальному бланкові. Обробка результатів здійснюється відповідно до ключа шляхом підрахунку відповідей досліджуваного, які співпали з ключем. На основі отриманих результатів визначається рівень інтровертованості, екстравертованості, соціальної бажаності [5].

Для того, щоб встановити особливості невербально-комунікативної компетентності майбутніх профайлерів, ми скористалися методикою діагностики рівня перцептивно-невербальної компетентності Г.Я. Розена (Додаток Г), яка містить 15 запитань і три варіанти відповіді до кожного з них. Досліджуваний отримує інструкцію: «Прочитайте уважно кожне питання та оберіть одну із запропонованих варіантів відповіді (1, 2, 3). Отримані результати психолог обраховує відповідно до ключа і за відповіді 1 ставить 2 бали; відповіді 2 – 1 бал; відповіді 3 – 0 балів.

Варто зазначити, що у запропонованій шкалі невербальної компетентності психолога профайлера показано міру виявлення вміння налагоджувати стосунки і прочитувати контекст спілкування. Кожен досліджуваний може бути віднесений до однієї з трьох груп:

- із низьким рівнем невербальної компетентності (1–3 стенів);
- із помірним рівнем невербальної компетентності (4–7 стенів);
- із високим рівнем невербальної компетентності (8–10 стенів).

Досліджувані, які належать до першої групи, поглинені власними проблемами і недостатньо уважні до проблем інших. Вони виявляють нездатність до налагоджування стосунків і розуміння характеру міжособистісної взаємодії.

Особи, віднесені до другої групи, характеризуються тим, що гармонійно переймаються власними проблемами та проблемами інших людей.

Ті, хто за результатами дослідження, віднесені до третьої групи, навпаки, характеризуються тим, що надто переймаються проблемами інших людей і неухважні до власних [17].

Визначити комунікативний контроль, оцінку самоконтролю в спілкуванні майбутніх фахівців дозволила «Методика діагностики оцінки самоконтролю у спілкуванні М. Снайдера» (Додаток Д). Дана методика діагностує рівень комунікативного контролю, визначаючи його як: низький, середній або високий. Згідно М. Снайдеру, люди з високим комунікативним контролем слідкують за собою, мають високий рівень соціальної та поведінкової обізнаності. Ефективно керують власними емоційними проявами. Разом із тим, відчують певні ускладнення у спонтанності самовираження, уникають непрогнозованих ситуацій. Люди з низьким комунікативним контролем безпосередні і відкриті, проте зазвичай сприймаються оточуючими як занадто прямолінійні і нав'язливі.

Досліджуваний отримує інструкцію: «Уважно прочитайте десять тверджень, що описують реакції на деякі ситуації. Кожне з них важливо оцінити як вірне або хибне стосовно себе. Якщо пропозиція вірна, у бланку поставте літеру «В», якщо хибна або переважно невірна – літеру «Н». Під час обробки та інтерпретації результатів по 1 балу нараховується за відповідь «Н» на питання № 1, 5, 7 і за відповідь «В» на всі інші питання. Досліджуваний, який отримав від 0-3 бали має низький комунікативний контроль; 4-6 балів – характеризується середнім комунікативним контролем; 7-10 балів – високий комунікативний контроль [9].

Вивчення особистісної готовності до формування інтегративних критеріїв інтерактивної компетентності в межах малих груп стабільного і тимчасового типу визначається «Діагностика перцептивно-інтерактивної компетентності (модифікований варіант Н.П. Фетіскіної» (Додаток Е). Досліджуваний отримує інструкцію: «За п'ятибальною шкалою визначити особливості міжособистісного

взаємодії у групі, де: 5 – завжди; 4 – зазвичай; 3 – складно сказати; 2 – зрідка; 1 – ніколи».

В отриманих результатах спочатку підраховується кількість балів по кожній із шести шкал, надалі – загальний сумарний показник. Про ступінь вираженості тієї чи іншої шкали свідчать наступні показники:

20 балів і більше – висока; 11-19 балів – середня; 10 і менше – низька.

I. Взаємопізнання.

II. Взаєморозуміння.

III. Взаємовплив.

IV. Соціальна автономність.

V. Соціальна адаптивність.

VI. Соціальна активність.

Рівням комунікативної інтерактивності відповідають такі показники: 144 бали і більше – високий; 126-143 бали – середній; 125 і менше – низький.

I. Взаємопізнання – ступінь адекватності оцінки особистісних особливостей партнерів по взаємодії.

II. Взаєморозуміння – рівень конфліктності в групі, вираженість загальних інтересів, вміння зрозуміти точку зору опонента, іншої людини.

III. Взаємовплив – ступінь значущості думки, вчинків інших представників групи, самокорекція, саморефлексія.

IV. Соціальна автономність – значимість особистісної позиції у спільних діях і організації або участь у спільній діяльності.

V. Соціальна адаптивність – адекватність взаємин, задоволеність власним статусом у групі, гнучкість поведінки, контактність всередині колективу і з зовнішнім оточенням.

VI. Соціальна активність – спрямованість соціальної орієнтації, провідні мотиви взаємодії з оточуючими, ефективність спільної діяльності [4].

Задля дослідження рівня емпатії було використано методикку «Шкала емоційного відгуку» (Balanced Emotional Empathy Scale – BEES). Даний опитувальник був розроблений Альбертом Меграбяном (Albert Mehrabian) і модифікований Н. Епштейном. З точки зору А. Меграбяна, емоційна емпатія

визначається як здатність співчувати іншим, відчувати те, що дійсно відчувають інші, переживати схожі емоційні стани, ідентифікувати себе з ними. Як демонструють результати наукових досліджень, емоційна емпатія пов'язана із загальним станом здоров'я людини, зокрема: соціальною адаптованістю і відображає рівень розвитку навичок взаємодії з людьми.

Методика «Шкала емоційного відгуку» дозволяє проаналізувати загальні емпатійні тенденції досліджуваного, зокрема такі параметри, як: рівень вираженості здатності до емоційного відгуку на переживання іншої і ступінь відповідності/невідповідності знаку переживань об'єкта і суб'єкта емпатії. Об'єктами емпатії виступають соціальні ситуації і люди, з якими щоденно контактує досліджуваний.

Опитувальник складається з 25 суджень закритого типу. Кожне з них випробуваний має оцінити в контексті згоди чи незгоди. Шкала відповідей (від «повністю згоден» до «повністю не згоден») дає можливість з'ясувати відтінки ставлення по кожній окремо узятій ситуації спілкування.

Досліджуваний отримує від психолога інструкцію «Прочитайте наведені твердження і оцініть ступінь власної згоди або незгоди з кожним із них (поставте відповідну позначку у певній графі бланку для відповідей), орієнтуючись на те, як ви зазвичай поведетеся у подібних ситуаціях».

Обробка отриманих результатів здійснюється у відповідності з ключем. За кожную відповідь нараховується від 1 до 4 балів. Загальна оцінка підраховується шляхом підсумовування балів. Ступінь вираженості здібності особистості до емоційного відгуку щодо переживань інших людей (емпатії) визначається за таблицею перерахунку «сирих» балів у стандартні оцінки шкали стенив.

Таблиця перерахунку «сирих» балів: 82-90 балів – дуже високий рівень; 63-81 бал – високий рівень; 37-62 балів – нормальний рівень; 36-12 балів – низький рівень; 11 балів і менше – дуже низький рівень.

Градацію рівнів можна проводити і всередині професійної групи, якщо це якість для її представників професійно значима.

Високі показники по здатності до емпатії перебувають у зворотному зв'язку з агресивністю і схильністю до насильства; високо корелюють з поступливістю,

готовністю прощати інших (але не себе), готовністю виконувати рутинну роботу. Люди з високими показниками за шкалою емоційного відгуку частіше: реагують на емоційні стимули зміною шкірної провідності і почастишенням серцебиття; більш емоційні, частіше плачуть; виявляють альтруїзм у реальних вчинках, схильні надавати людям діяльну допомогу; демонструють аффіліативну поведінку, що сприяє підтриманню і зміцненню дружніх відносин; менш агресивні; оцінюють позитивні соціальні риси як важливі; більш орієнтовані на моральні оцінки.

Вміння співпереживати іншим людям – важлива якість, однак при її гіпертрофованому вигляді у людини може сформуватися емоційна залежність від інших людей, хвороблива уразливість, що ускладнює ефективну соціалізацію і може призводити до різних захворювань психосоматичного генезу.

Люди з середнім (нормальним) рівнем розвитку емпатії у міжособистісних стосунках надають перевагу вчинками і менше покладаються на суб'єктивні враження. Як правило, вони добре контролюють власні емоційні прояви, проте зазвичай не можуть прогнозувати розвиток відносин між людьми.

Люди з низьким рівнем розвитку емпатії відчувають труднощі у встановленні контактів із людьми, некомфортно почуваються у великій компанії, не розуміють емоційних проявів та вчинків, часто не знаходять взаєморозуміння з оточуючими. Вони набагато продуктивніші у індивідуальному виконанні завдань і пасивні у командній роботі, схильні до раціональних рішень, більше цінують інших за ділові якості і ясний розум, ніж за чуйність.

Вибір неефективних поведінкових стратегій може бути наслідком особистісних особливостей людини або свідченням незнання дієвих форм взаємодії з оточуючими. Для розвитку емпатійних здібностей важливо удосконалювати комунікативні навички, зокрема здатність до активного слухання, перефразу, відображення і віддзеркалювання емоції тощо [12].

Таким чином, із метою визначення здатності до здійснення профайлінгу здобувачами вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» було проведено дослідження, яке включало методики: «Діагностика емоційного інтелекту Хола»; «Методика експертної оцінки невербальної комунікації А. М. Кузнецова»; тест «Емін Д. Люсіна»; «Методика експрес-діагностики характерологічних особливостей

особистості Т. Матоліна»; «Методика діагностики рівня перцептивно-невербальної компетентності Г.Я. Розена»; «Методика діагностики оцінки самоконтролю у спілкуванні М. Снайдера»; «Діагностика перцептивно-інтерактивної компетентності (модифікований варіант Н.П. Фетіскіної»; методика «Шкала емоційного відгуку» (А. Меграбян, М. Епштейн).